

Sığınma Evinden Ayrılan Kadınların Sürdürülebilir Yaşamları

Görkem KELEBEK^{1*}

¹Hacettepe Üniversitesi, Ankara, Türkiye
*gorkemkelebek@gmail.com

ÖZET

Aile içi şiddet tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de özellikle kadınların karşı karşıya kaldığı önemli bir problemdir. Aile içi şiddeti sonlandırmak isteyen kadınlar farklı kurum ve kuruluşlara bağlı sığınma evlerine başvurumaktadırlar. Sığınma evleri her ne kadar kadınların yaşamını kolaylaştıran bir yerde duruyor gibi gözükse de sığınma evlerinin koşulları her kadın için yeterli uygunlukta ve sürdürülebilirlikte olmamaktadır. Hem sığınma evindeki yaşam sürecinde hem de sonrasında kadınların 'kendi ayakları üzerinde durabilmeleri' için ekonomik bağımsızlıklarını kazanmaları önemlidir ve bundan dolayı istihdama katılımlarının sağlanması gerekmektedir. Bu açıdan, İŞKUR ve KOSGEB desteği ile kadınların istihdama katılımı sürdürülebilir bir yaşam açısından oldukça önemlidir. Bu çalışmada amaç, sığınma evinde kalan ve sığınma evinden ayrılan kadınların, yaşamlarının sürdürülebilirliğini tartışmak ve bu bağlamda öneriler geliştirmektir.

Sığınma evlerindeki kadınların bağımsız yaşamlarının sürdürülebilirliğinin sağlanması için, kadınların güçlendirilmesi ve özgürleştirilmesi gerekmektedir. Var olan politikaların feminist kuram çerçevesinde değerlendirilerek mevcut sorunlara çözümler üretecek şekilde yeniden yapılandırılması kadınların her açıdan bağımsız yaşamlarının sürdürülebilirliği açısından kritik bir noktada durmaktadır. Çalışmanın kapsamında sığınma evinde kalan ve bu evden ayrılan kadınların sorunları göz önünde tutularak sürdürülebilir bir yaşam geliştirebilmek için var olan yapılar ve politik düzenlemeler eleştirilerek feminist bir zemin üzerinde kadınlar için sürdürülebilir yaşamın yolları aranacaktır.

Anahtar Kelimeler: Kadın Sığınma Evi, Kadın, Aile İçi Şiddet, Sürdürülebilirlik.

Sustainable Living of Women Who Left the Shelter

ABSTRACT

Domestic violence, especially encountered by women, is an important problem in our country as it is in the whole world. Women who wants to stop domestic violence, apply to shelters, which are affiliated by different institutions. However, although the shelters seem to be in a place that facilitates the life of the women, the conditions of the shelters are not adequate and sustainable for every woman. It is important that women acquire their economic independence in order to 'stay on their feet' both during and after the life of the shelter, and therefore their participation in employment is necessary. In this respect, İŞKUR and KOSGEB support and women's participation in employment is an important for a sustainable life. The purpose of this study is to discuss the sustainability of the lives of women who live in the shelter and who have left the shelter, and develop recommendations in this context.

Women need to be empowered and emancipated in order to ensure the sustainability of the independent lives of women in shelters. The restructuring of existing policies in the framework of feminist theory and in the form of solutions to existing problems is a critical point in terms of the sustainability of the independent lives of women in every view. Within the scope of the study is the search for sustainable ways of living for women on a feminist ground by criticizing

existing structures and political order in order to develop a sustainable life by considering the problems of women who remain and leave the shelter.

Key words: Women's Shelter, Women, Domestic Violence, Sustainability.

GİRİŞ

Aile içi şiddet sınır tanımayan, gün geçtikçe küresel düzeyde daha da önemli hale gelen bir sosyal sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. Dünyadaki kadınlar, cinsiyetleri dolayısıyla şiddete maruz kalma riski ile karşı karşıyadırlar. Şiddet; fiziksel, psikolojik, ekonomik ve cinsel olarak farklı türleri içinde barındırmaktadır. Şiddete maruz kalarak sığınma evine başvuran kadınların, sığınma evi sonrasındaki yaşamları birçok sorunu içermektedir. Bu sorunların ortadan kalkması kadınların refah seviyelerinin artmasında önemli bir unsurdur.

Aile içi şiddetin azaltılması ve ortadan kaldırılması için politik düzenlemeler yapılmıştır. Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi (CEDAW) kadınlara yönelik şiddetin sona ermesi için koruyucu ve önleyici olanaklar sağlar. Ülkemiz kadın-erkek eşitliğini sağlamak adına bu sözleşmeye taraf olmuştur. Buna ek olarak 2000 yılında gerçekleştirilen Bin Yıl Kalkınma Hedefleri konferansında da kadına yönelik şiddetle mücadele etme ve kadın-erkek eşitliği konusunda devletlere yükümlülükler getirilmiştir. Bin Yıl Kalkınma Hedefleri; 'eşit işe eşit ücret' hakkını, kadınların güvenli bir ortamda çalışma hakkını, kırılgan grupta yer alan kadınların sürdürülebilir şehirlerde yaşama hakkını, eşitliğin sağlanması, sürdürülebilir kalkınma için barışçıl ve kapsayıcı toplumların desteklenmesini, herkesin adalete erişiminin sağlanmasını ve hesap verilebilir olmasını kadının toplum içerisindeki yerinin güçlendirilmesi için uygulamalar yapmakta ve yıllık olarak değişimleri sunmaktadır.

Kadına yönelik şiddetin önlenmesi amacıyla hazırlanan İstanbul Sözleşmesi, kadınlara yönelik bütün ayrıcalıklara son vermek için 8 Mart 2012'de 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun yürürlüğe girmiştir. Aile içi şiddete maruz kalan kadınlar, 6284 sayılı kanun kapsamında kendilerine uygulanan şiddetin önlenmesi için polis/Alo 155, jandarma/Alo 156, Alo 183 Kadın, Çocuk ve Sosyal Hizmet Danışma Hattı, ŞÖNİM (Şiddet Önleme ve İzleme Merkezi), Aile Mahkemesi, savcılık/kaymakamlık, baro, Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüğü, sağlık kuruluşu, kadın kuruluşu ve belediye danışma merkezlerine başvuru yapabilmektedirler. Fakat Aile içi Şiddet Araştırması'na (2015) göre şiddete maruz kalan kadınların %89'u hiçbir kurum ve kurulaşa başvuru yapmayarak yardım talep etmemektedirler. 6284 sayılı kanun kapsamında oluşturulan pilot illerdeki ŞÖNİM'lere ve Kadın Konuk evlerinin Açılması ve İşletilmesi Hakkında Yönetmeliği esas alındığında sığınma evlerinin şiddete maruz kalan kadınlara verdiği barınma ve psiko-sosyal desteğinin geçici bir uygulama olduğu görülmektedir.

Sığınma evleri, kadınlara yönelik geçici bir çözüm olmaktan ötede, bağımsız yaşam için destekleyici ve güçlendirici bir yerde durmalıdır. Sığınma evlerinin baskıcı yapısı kadınların bir başka şiddet türü ile karşı karşıya kalmasına neden olmaktadır. Şiddete maruz kalmış kadınların özgürleştirilmesi, güçlendirilmesi ve bu kadınlara sürdürülebilir bir düzen oluşturmak amacıyla var olan uygulamalar gözden geçirilmeli ve çözümler üretilmesi gerekmektedir. Kadını merkeze alarak oluşturulacak feminist uygulamalar, kadına yönelik şiddeti sonlandırmada ve kadını güçlendirmede önemli bir yerde duracaktır.

SIĞINMA EVİNDEN AYRILAN KADINLAR, SÜRDÜRÜLEBİLİR YAŞAMIN NERESİNDE?

Kadına yönelik şiddet, bir insan hakkı ihlalidir ve ataerkil bakış açısının erkeğe sınırsız güç vermesinden kaynaklı ortaya çıkan önemli bir sorundur. Şiddet, geleneksel aile yapısı içinde bir sır olarak tutulmakta ve paylaşılmamaktadır. Fakat, aile içi şiddet kişisel olduğu kadar politik de bir sorundur. Aile içi şiddete maruz kalan kadınların şiddetten kaçmak için

başvurabileceği bir seçenek olan sığınma evleri, şiddete maruz kalan tüm kadınlara şiddetten kaçmak için olanak sağlamaktadır. Kadın Konukevlerinin Açılması ve İşletilmesi hakkındaki Yönetmeliğin 4. Maddesi'ne göre Bakanlık, yörenin ihtiyacına, sosyo-kültürel yapısına göre uygun görülecek il ve ilçelerde konuk evi açmaktadır. Aynı zamanda, 5393 sayılı Belediye Kanunu'nun 14. Maddesinde, "Büyükşehir Belediyeleri ile nüfusu 100.000'i geçen belediyeler kadınlar ve çocuklar için konuk evleri açabilirler" ifadesi ile belediyelere bu konuda görev ve yetki verilmiştir. Bir başka yasal düzenleme ise Yerel Eşitlik Eylem Planları (YEELP)'dir. Bu belgeler, yerel düzeyde kadın-erkek eşitliğinin sağlanması ve kadının güçlendirilmesi için hazırlanmaktadır. YEELP, eşitlikçi politikalar geliştirip, bu politikaları sürdürülebilir kılmak için önemli adımlar atmaktadır. Bütüncül bir bakış açısıyla sorunları anlamak ve çözüm üretmek sürdürülebilir stratejiler üretmektedir.

Artan nüfus ve ihtiyaç ile, kadın sığınma evlerinin sayısı da paralel olarak artmaktadır. Sığınma evlerinin amacı, kadınları güçlendirmek ve kendi kararlarını vererek istekleri doğrultularında yaşamlarının şekillendirilmesine destek olarak onları şiddet ortamından uzaklaştırmaktır. Sığınma evine başvuru süreci ve sığınma evi sonrası süreç içerisinde kadınların güçlen(diril)mesi için kullanılması gereken bakış açısı feminist bakış açısıdır. Feminist bakış açısının merkezinde, kadınların deneyimleri ve ihtiyaçları vardır. Feminist uygulama, kadınların maruz kaldığı güç ve iktidar ilişkisinin nasıl şekillendiğini anlayarak, bu güç ve iktidar yapısının değişiminin kadınların güçlendirilmesi ile desteklenmesi gerektiğine vurgu yapar. Feminist uygulamanın dört temel ilkesi; kişisel ve sosyal kimlikler bağlıdır, kişisel olan politiktir, ilişkiler eşitlik temellidir, kadın bakış açısı değerlidir (Worell ve Remer, 2003) maddeleri ile belirtilmektedir. Kadınların hayata katılımlarını, sürdürülebilirliklerini ve özgürleşmelerini desteklemek için kadınların bakış açısı önemli bir politik bağlamda durmaktadır.

Makale ele alınırken, yönetmelikte bulunan 'konuk evi' terimi yerine neden 'sığınma evi'nin kullanılmamasının tartışmaya açık bir yanı bulunmaktadır. Konuk evi kavramı o evde ikamet eden kadınların ev içerisinde ne kadar süre konuk olarak kaldığını ve bu süre bitiminde evden çıkacağı anlamını barındırmaktadır. Bir kadının sürdürülebilir bir yaşamı elde edebilmesi için, gerekli koşulların sağlanması gerekmektedir. Bu da belirtilen kurallar içerisinde konuk olduğunuzun altına sürekli çizildiği ve dolaylı mesajlarla size iletiği bir yerde mümkün değildir. Şiddet deneyimi olan kadınlar için sığınakların oluşu, kadınların kendilerini güvenli bir yerde hissetmelerini sağlama açısından da terminoloji olarak 'sığınma evinin' kullanılması önemlidir. Sığınma evi her ne kadar bir seçenek olarak karşımıza çıksa da bu evlerin mekânsal yapısı ve fiziki özellikleri kadınları belirli kurallar çerçevesinde konumlandırarak, mutfak kullanımını kısıtlayıp şirketler aracılığıyla yemek verilerek, sosyal ortamlarını küçülterek ve bazı sığınma evlerinde çocuklar için oyun alanları oluşturulmayarak kadınların konuk olduğunu vurgulayarak, 'konuk evi'ni güçlendirmektedir. Sığınma evine başvuran kadınların çoğunluğunun çocukları ile beraber ikamet etmesine rağmen, sığınma evlerinin yapısı ve düzenlemeleri çocuklar için uygun bir yapıya sahip değildir. Genellikle kentin merkezi mahallelerinde bulunan sığınma evleri mahalle sakinleri tarafından 'demir parmaklıklar arasında ev' olarak algılandığı için bir etiketlenmeye maruz kalmaktadır. Sallangül'e göre (2013) sığınma evinde kadınların ihtiyaçları asgari düzeyde tutulmakta, kısa bir süre kalmalarına, özendirici olmamalarına ve onları eve dönmelerinden vazgeçirecek olanaklar olamamasına vurgu yapmakta, aslında sığınma evlerinin sadece birer geçiş ve karar verme aşaması birimi olarak kalmasına sebep olunmaktadır. Ekonomik özgürlüğe sahip kadınlar, sığınma evlerini 'ayakları üzerinde durmak' için bir geçiş olarak görürken; alt sosyo ekonomik düzeydeki işsiz kadınlar sığınma evi sürecinde ve sonrasında yaşam standartları asgari ihtiyaçlarını karşılamalarına olanak sağlamamaktadır. Özellikle aile desteğini al(a)mayan ve çocuklu kadınlar için bu durum çok daha büyük bir öneme sahiptir. Çekirdek ailelerinden destek göremeyen ya da ailelerinin ve kendi güvenliğinden endişe eden kadınlar sığınma evine başvuru

yapmaktadırlar (Kelebek, 2016). Sığınma evine başvuru yapan kadın profilini odak alarak, kadınların yaşayacağı mağduriyetin önlenmesi 6284 sayılı kanun içerisinde yer alsa da hegemonik erkek şiddeti gün geçtikçe artmaktadır. Sosyal destekten yoksun kadınlar, baş etme becerilerini kullanamamakta ve sistem içinde yeniden mağdur olmaktadır.

Sığınma evleri; kadınların güçlerini keşfetmelerini sağlayan, güçlendiren, baskıyı sonlandıran ve destek sağlayan mekanizmalar olarak nitelendirilebilir. Ülkemizde bulunan kadın sığınma evlerinin ücretsiz olması, kadın sığınma evlerini erişilebilir kılmaktadır. Ataerkil toplumda yeniden üretilen güç, iktidar ve eşitsizlik sığınma evi dayanışması ile ortadan kaldırılmaya çalışılsa da 'kurban' odaklı politikalarla, sığınma evlerinin fazla korumacı ve kuralcı yapısıyla, kadınları açık bir cezaevinde kalma hissine itmektir. Kadın sığınma evlerinin amacı kadınlara kültürel, sosyal, psikolojik destek sağlayıp, maddi ve temel gereksinimlerini gidererek, onları güçlendirip hayata geri kazandırarak yaşam standartlarını kadınlarla dayanışma içerisinde arttırmaktır (Kelebek, 2016). Bu sebeple, kadın sığınma evlerinin toplumsal cinsiyet eşitliği çerçevesinde yeniden yapılandırılması, kadınların güçlendirilmesi için önemli bir basamaktır.

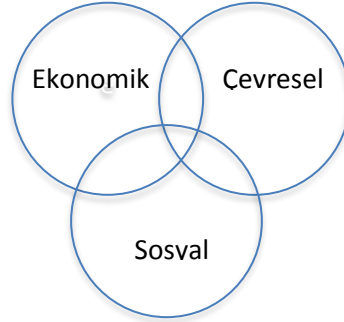
Kadın Konuk Evlerinin Açılması ve İşletilmesi ile İlgili Yönetmelik'in 14. Maddesi'nde belirtildiği üzere; 'Konuk evinde kalma süresi, kadının ilk kabul birimine kabul tarihinden itibaren altı aydır.' ibaresi kadınlarının sığınma evindeki yaşamlarının sürdürülebilir olmadığını göstermektedir. Altı ay içerisinde, şiddete maruz kalan kadınların travmaları, alışma ve uyum süreleri, bunlara ek olarak eşe/eski eşe yönelik resmi yazışmaları ve işlemleri başarılı bir şekilde hallederek güçlenmesi olası değildir. Kadının yaşadığı çok boyutlu travma ve karşılaştığı sorunların düzenli ve gizli olmayan danışmanlıklarla altı ay süresince ortadan kalkması mümkün olamamaktadır. Özellikle birçok kadının hukuki destek noktasında yeterli bilgiye sahip olmaması ve sığınma evi sonrası yaşamında destek alacağı merkezlerin kısıtlı olması, kadınları geleceğe dair korku ve kaygı içerisinde sığınma evinde ikamet etmeye mecbur bırakmaktadır. Bazı belediyelerin sığınma evi sonrası izleme çalışmaları ve danışmanlıkları kadınların süreçlerine destekleyici olsa da bu hizmetin tüm sığınma evlerinde olmaması önemli bir eksikliklerdir. Örneğin, Çankaya Belediyesi "Sığınma Evi Sonrası Dayanışma Mekanizmaları Araştırma ve Modelleme Projesi" girişimi ile sığınma evinden ayrılan kadınların güçlendirilmesi için faaliyetler. (Albayrak ve Kelebek, 2017). Bu örnekte olduğu gibi, toplumsal cinsiyet eşitliğine önem veren ve kadınların güçlendirilmesi gerektiğine inanan belediyeler, kadını merkeze alarak hizmetler geliştirmektedirler.

Sığınma evine başvuran kadınların çalışma deneyimlerine baktığımızda, %86'sının ev hanımı olduğu ve daha önce hiçbir iş deneyimi olmadığı görülmektedir (Sallangül, 2013). Kadınlar, yeterli maddi imkana ve bağımsız bir ekonomik kaynağa sahip olmadıkları için ücretsiz barınma ve psiko-sosyal destek sağlayan sığınma evine başvurmuşlardır. Öte taraftan, istihdam edilen kadınların istismara uğrama risklerinin daha düşük olduğu, daha düşük istismar riski ile daha yüksek yaşam kalitesine sahip oldukları ortaya çıkmıştır (Bybee ve Sullivan, 2005). Daha önce de belirtildiği gibi, birçok kadın şiddetin çeşitli türlerine ve sıklıklarına maruz kalsalar dahi bazı nedenlerden dolayı sığınma evini tercih etmemektedirler. Tokdemir ve arkadaşları (2003) çalışmalarında; şiddete maruz kalan kadınların %27,3'ünün çocukları için, %13,6'sı sosyal güvencesi olmadığından dolayı evliliklerini sürdürdükleri belirtmiş ve bu oranlar aslında birçok kadına ulaşamadığının da göstergesi olmuştur. Tam da belirtilen kadınlara yeterince ulaşamaması yüzünden, sığınma evi basamağına gelebilmiş güçlü ve dirençli kadınların sürdürülebilir yaşamları için desteklenmeleri gerekmektedir. Campbell ve arkadaşlarının (1995) kadınların depresyon düzeylerinin ölçülmesine yönelik çalışmanın sonuçları, kadınların sığınma evinden ayrıldıkları 6. ayın sonunda depresyonun pik yaptığını ve bu durumun sebebinin kadınların güçsüzlüğü, istismar deneyimi ve azalan sosyal destek gibi unsurlar olduğunu ortaya çıkartmıştır.

Sığınma evinin öncelikli amacı şiddet görmüş kadınların şiddet failerinden uzak kalacağı

ve güvende olabilecekleri bir ortam oluşturmaktır. Bu nedenle sığınma evlerinin adreslerinin gizliliği çok önemlidir. Sığınma evinde kalan kadınların ve çocukların şiddet uygulayan kişilerce yerlerinin bulunması kadınların ve çocukların can güvenliğini tehlikeye atabileceğinden gizlilik ilkesi büyük önem taşımaktadır. Fakat kadınların güvenliği için önemli olan bu ilke, kadınların iş yaşamına dahil olma aşamasında zorluklar çıkarmaktadır. İş başvurularında adres belirtme zorunluluğu nedeniyle, kadınlar İl Müdürlüğü'nün adresini yazmakta, bunun sonucunda da işveren tarafından etiketlenmekte ve zorluklar ile karşılaşmaktadır.

Kadın yaşamının toplumsal, çevresel ve ekonomik olarak sürdürülebilir olması için sığınma evinden ayrılan kadınların desteklenmesi ve toplumsal cinsiyet eşitliği içeren politikalar oluşturulması gerekmektedir. Sürdürülebilir bir yaşam, her bireyin en doğal hakkıdır. Sürdürülebilirlik sözcüğü süreklilik arz etmeden farklı olarak, dışsal bir etkene bağımlılığı da ifade etmektedir. Bir şeyin sürekli olması, bağımsız olabilirken, sürdürülebilir olması bütün koşullar uygun olsa dahi, irade doğrultusunda kullanılmasına bağlıdır (Sarpkaya Akgül, 2012). Sürdürülebilir kalkınma kavramı ise insanların mevcut ihtiyaçlarını, gelecek nesillerin ihtiyaçlarını karşılayabilecek kaynakların miktarını ve seklini etkilemeden karşılaması olarak tanımlanmaktadır (Özmete, 2010). Kadınlar açısından bu durum, kendi kaynaklarını tüketmeden, ihtiyaçlarının karşılanması için yaşam şartlarının iyileştirilmesi ve refah düzeyinin artırılması gereksinimlerini ortaya koymaktadır. Ankara Birleşmiş Milletler Konferansı'nda belirtilen üç sütun modeline göre, kesişim noktası ancak bu üç sürecin birden gerçekleştiği kesişim alanında varlık bulmaktadır. Sürdürülebilir kalkınma yaklaşımı, bir ülkenin bütün ekonomik ve sosyal politikalarının çevresel politika ve stratejileriyle bütünleştirilmesi sayesinde hayata geçebilecektir. Var olan bu üç sütundan herhangi biri etkisiz kalır, gelişmez ve var olan gücünü kaybederse, diğer sütunlar da dengelerini kaybederler ve sürdürülebilirlik hasar görür. Bu modele göre üç sütun aşağıdaki şekil ile gösterilebilir:

Şekil1. Üç Sütun Modeli

Sürdürülebilir kalkınma sosyal, ekonomik ve çevresel kapsamda yaşam kalitesini, eşitliğini, insan refahını, kendi kendisine yetebilmesini, yaşamı destekleyen doğal sistemin korunup iyileştirilmesini içermektedir. Sığınma evinden ayrılan kadınlar açısından yaşam kalitesinin artışı, sadece istihdam ile meydana gelen bir gelir artışını değil, aynı zamanda yaşam koşullarının ve refahının iyileştirilmesini içermektedir. Öte taraftan eşitlik, kadınların sürdürülebilir bir yaşam için öncelikli olarak talep ettiği bir haktır. Sürdürülebilir kalkınma için eşitlik, kadın-erkek eşitliğini, eşit işe eşit ücret eşitliğini, sağlık, eğitim, siyasi, maddi ve hukuki eşitliğine erişimi kapsamaktadır. Sürdürülebilir bir yaşam için üç sac ayağının geliştirilmesi gerekmektedir. Sürdürülebilir ekonomik kalkınma için, kadınların ekonomiye katılım konusunda istekli olmaları, belirli alanlarda ihtisas kazanabilecekleri eğitimleri almaları

gerekmektedir. Bu açıdan kadınların yaşam kalitesini ve refahını iyileştirerek, kadınların hizmet aldığı bir sosyal hizmet kurumu olan sığınma evinden sürdürülebilir destek alması kadınların güçlenmesi açısından yadsınamaz bir öneme sahiptir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Kadın sığınma evleri özerk, yarı özerk ve belediyeler, vakıflar ya da hükümet tarafından açılmaktadır (Öztürk, 2010). Her bir sığınma evinin işleyişi ve sunduğu hizmetler yönetmelik kapsamında ortak bir kapsamda ele alınmaya çalışılsa da kendi aralarında farklılıklar göstermektedirler. Bu yüzden kadınların tercih ettikleri sığınma evleri de sunduğu hizmetlere ve olanaklara göre değişiklik gösterebilmektedir. Sürdürülebilir bir yaşam amacıyla sığınma evine başvuran kadınlar için, sığınma evleri önemli bir yerde durmaktadır. Bu çalışmada amaç, sığınma evinde kalıp sığınma evinden ayrılan kadınların, yaşamlarının sürdürülebilirliğini tartışarak iyileştirmek adına öneriler geliştirmektir.

Kadın sığınma evinde çalışan sosyal çalışmacılar kadın refahını arttırılmasında önemli bir yerde durmaktadırlar. Sosyal çalışmacılar, sığınma evindeki kadınların 'geçici' düşüncelerini üstlerinden atarak, kadınlar ile bağ kurmaya çalışarak güçlendirme çalışmaları yapmalıdır. Bu bakış açısında çalışan sosyal çalışmacılara aile içi şiddet, güçlendirme, feminist bakış açısı, kadınlara yönelik yardımcı olacak yollar ve teknikler, teorik bilgi ve yabancı ülke örnekleri gibi bilgiler öğretilerek sığınma evlerinin kadının yararına bir mekandan öte olduğunu ortaya koymaktır. Sığınma evinde tükenmişliğin yaşanmaması için süpervizör desteğine ihtiyaç vardır. Kapasite olarak yazışmalar ve psiko-sosyal desteğin dışında belirtilen eğitimlerin ve güçlendirmenin yapılabilmesi için toplumsal cinsiyet eşitliğine duyarlı sosyal çalışmacıların sığınma evi bünyesine katılması ve kapasitenin arttırılması gerekmektedir. Tüm bunlara ek olarak kadın alanında çalışan tüm birimlerin ve sivil toplum kuruluşlarının iş birliği içerisinde çalışarak sistemde birbirini engellemeden işlerin ve yazışmaların hızlandırması da kadınlar ve sosyal çalışmacılar açısından yararlı olacaktır.

Sığınma evinden ayrılan kadınlara çocukları üzerinden yardım yapılması ve çocuksuz kadınların desteklenmeye uygun görülmeysi kadının değersizleştirilmesinden başka bir şey değildir. Aynı zamanda çocuklar üzerinden alınan yardımın sadece tek bir yerden sağlanması, kadının sığınma evi sonrası ihtiyaçlarının karşılanmasına yetememektedir. Çocuklu kadınların çalışması, eve ekonomik destek sağlamak için mükemmel bir çıkış yolu olarak görülse de çocukların bırakılabileceği kreşlerin (ücretsiz) olmaması kadınların işe yaşamına katılımında önemli bir sorundur. Çocukları üzerinden alınan yardımlar, kadının eşlerinin/babalarının evlerinde kalmasını işaret eden ataerki ipuçlarıdır.

Kadın Konukevlerinin Açılması ve İşletilmesi Hakkında Yönetmelik'teki 23. Maddeye göre konukevi hizmetlerinden yararlanan ve geliri bulunmayan kadınlara kanun kapsamında harçlık ve giyim yardımı yapılmaktadır. İl Müdürlüklerine bağlı olan sığınma evleri Bakanlık bütçesinden harçlık hizmetinden yararlanabiliyorken, belediyelere bağlı olan sığınma evlerinde belediye bütçesinden harçlık hizmetinden yararlanamayan kadınlar görülmektedir. Standart bir işleyişin olmaması, kadınların hizmetlere göre sığınma evi tercihlerinin oluşmasına ve koşullara göre şekillenmesine de sebep olmaktadır. İl Müdürlüklerine bağlı sığınma evlerinde kalan kadınlar harçlık almalarına rağmen, harçlık sadece kişisel harcamaların belirli bir bölümünü kapsamakta, özellikle çocuklu kadınlar için yeterli olmamaktadır. Bu açıdan, 'konuk evleri' doğrultusunda kadınlar sığınma evlerini birer konuk evi ve kalacak yer olarak görmektedirler.

Bahsedilmesi gereken önemli konulardan bir tanesi de kadınların güvenlikleridir. Sığınma evinde devletin koruması altında olan kadın, ev yaşamında şiddet korkusu ile yüzleşmekte ve bazen sığınma evine güvenlik kaygısı nedeniyle tekrar gelmektedir. Burada en büyük sorun ataerki düşünce sisteminin ve hukuki yaptırımların çarpıklığının kadınların kendilerini güvende hissetmemesine neden olmasıdır. Bir kadın olarak, güvenlik kaygısı ile yaşamak politik sistemin kadınları ölüm üzerinden cezalandırmaktır. Diğer bir yandan, sığınma evinde

yeterince güçlendirilemeyen, travmayı hala yaşayan kadınların sığınma evinden ayrılması ya da çeşitli sebeplerden dolayı ayrılmak zorunda kalması kadınların karşılaştığı bir başka zorluktur. Yeterince güçlendirilemeden sığınma evinden ayrılan kadın, gündelik yaşam becerileri düşük olduğundan bir çaresizlik yaşayabilmektedir. Bu yüzden çeşitli ülke örnekleri incelenerek, sığınma evinden ayrılacak olan kadınlara yönelik gündelik yaşam adaptasyonu sağlama modülü eğitimi verilerek, kadınların gündelik yaşam becerilerinin geliştirilmesi gerekmektedir. Bu geçiş süreci için de ilk kabul birimleri gibi, sonlandırma ya da istasyon tipi evler sığınma evinden ayrılacak kadınlar için oluşturulabilir. Sığınma evindeki birçok kadın ekonomik olarak eşine bağımlı olarak yaşamını sürdürdüğünden, alışveriş ve ev ekonomisi konularında yeterli tecrübeye sahip değildirler. Bu yüzden, önerilen istasyon tipi ya da sonlandırma evleri kadınları bu konular hakkında daha bilinçli hale getirmesi açısından önemli bir yerde durmaktadır.

KOSGEB ve İŞKUR iş birliği ile belirli işyerlerinin koordineli bir şekilde istihdama katkı sağlaması, kadınların sığınma evi sonrası yaşamda en fazla ihtiyaç duyulan noktayı öne çıkarmaktadır. Sığınma evinde kalan kadınların geleceğine yönelik yatırım yapmaları için, herhangi bir işte çalışmayan kadınlara yönelik meslek edindirme kurslarının kadınların istihdamına yönelik olanak sağlanması kadınların özgürleşmesi ve bağımsız bir hayat geliştirebilmesi açısından önemlidir. “Sanayide Kadın Eli” projesi Şiddet Mağduru Kadınlara yönelik geliştirilmiş, sığınma evine sahip Yenimahalle Belediyesi’nin de içinde yer aldığı projede, kadınların sosyo-ekonomik özgürlüklerini kazanabilmeleri için imkan oluşturulmuştur. Aynı zamanda proje kapsamında çalışan kadınların çocukları için kreş hizmeti sağlanarak kadınların güçlenmelerine destek olmaktadır. Karataş’ın (1996) sığınma evlerinde kalan kadınlar üzerinde yaptığı araştırmanın sonuçlarına göre, kadınların şiddetle mücadelesinde önerdikleri ilk çözüm iş imkânı sağlanması, ikinci çözüm ise sığınma evlerinin sayısının artırılması olduğu ortaya çıkmıştır.

Değinilmesi gereken diğer bir unsur ise, sığınma evinden ayrılan kadınlara yönelik TOKİ konutlarından kota ayrılmasıdır. Makul miktarlarda ödenecek kiralar ile, kadınların yaşamları kolaylaşacaktır. Aynı zamanda sığınma evinden ayrılacak olan kadınların kira yazışmalarının sığınma evi personeli tarafından yapılması kadınların ev bulmasını ve nakit verilecek olan paranın devlet tarafından karşılanmasını sağlayabilecektir. Bu düzenleme ile, kadınlar ev kiralamak için fazla miktarda bir nakit ihtiyacı hissetmeyecek, devlet tarafından bağımsız yaşam desteklenecektir.

Toplumsal cinsiyet eşitliği kapsamında kadın personel sayısının artırılması, sığınma evinden ayrılacak kadınların toplumsal cinsiyet eşitliği eğitimini almış olması, ulusal ve uluslararası sözleşmelere uygun olarak hareket edilmesi, sığınma evinin izleme merkezinin sürdürülebilir bir biçimde işlemesi, kadın dostu kentin gerekliliği gibi öneriler ele alınması gereken konulardır. İzleme çalışması açısından Kadın Danışma Merkezleri önemli bir yerde durmaktadır ve bu merkezlerin yaygınlaştırılması önemlidir. Kadınların güçlendirilmesinde problem çözme ve iletişim becerileri gibi eğitimlerin yanı sıra bireysel ve grup psiko-sosyal destek verilmesi gereklidir. Bunlara ek olarak fizyolojik ihtiyaçlarını karşılayabilecek, hukuki, tıbbi, ekonomik, psikolojik danışmanlık alabilecek merkezler kadınların bilgiye erişmesinde kolaylaştırıcı olacaktır. Kadınların bu danışma merkezi ile düzenli aralıklarla iletişim kurması veri sağlamak ve verilen hizmetin geçerliliğini ölçmek adına da yararlıdır. Sosyal çalışmacıların kadınlarla iletişim kurması ve orada olduğunu hissettirmeleri de kadınların güçlendirilmesinde önemli bir diğer etkidir.

Son olarak, sığınma evinde kalan kadınların güçlendirilmeleri ve sonraki yaşamlarına kendi ayakları üzerinde devam edebilmeleri kadın hizmetleri sunan tüm kurum ve kuruluşların önemli bir hedefi olmalıdır. Kadınlar üzerindeki kontrol mekanizmaları ve kısıtlamalar, kadının güçlenmesine engel olmaktadır. Kendi hayatları üzerinde söz sahibi olamamış kadınların güçlendirilmesi için tahakküm, iktidar ve güç üçgeninin yoğun olarak hissedildiği sığınma evi

yapılanmasından ziyade sürdürülebilir, özgürleştirici fikirlerin hakim olduğu sığınma evi yapılanmalarına ihtiyaç duyulmaktadır. Kadınların sığınma evinden ayrılma süreci öncesinde, sırasında ve sonrasında güçlendirilmeleri ve desteklenmeleri kadınların sürdürülebilir bir yaşama katılımları için atılması gereken önemli bir adımdır.

KAYNAKLAR:

- 24 Ocak 2013 tarihli 5393 sayılı Belediyeler Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Teklifi (2013). *T.C. Resmi Gazete, Esas Numarası 2/1206*.
- 6284 Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun (2012). *T.C. Resmi Gazete, 28239, 8.3.2012*.
- Resmi Gazete (5 Ocak 2013) Kadın Konukevlerinin Açılması ve İşletilmesi Hakkında Yönetmelik; (Çevrimiçi): <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2013/01/20130105-5.htm>
- Albayrak, H. ve Kelebek, G. (2017). Yerel Yönetimlerde Kadınlara Yönelik Hizmetlerin Feminist Sosyal Çalışma Perspektifiyle Değerlendirilmesi. 8. Ulusal Sosyal Hizmetler Kongresi: Türkiye’de Sosyal Politikanın Dönüşümü: Yerelleşme ve Sosyal Hizmetler, 15-16 Nisan, Ankara, 116-133.
- BM Binyıl Bildirgesi (2000). http://www.unicankara.org.tr/doc_pdf/mill_decl_turkce.pdf.
- BM Kadına Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Yok Edilmesi Sözleşmesi-CEDAW (1979). http://www.unicef.org/turkey/cedaw/_gi18.html.
- Bybee, D., Sullivan, C. M. (2005). Predicting Re-Victimization of Battered Women 3 Years After Exiting A Shelter Program, *American Journal of Community Psychology*, 36: 85-97.
- Champell, R., Sullivan, C. V., ve Davidson II, W. S. (1995). Women Who Use Domestic Violence Shelters Change in Depression Over Time, *Psychology Of Women Quarterly*, 19: 237-255.
- Hiller, B. (2003). Heilpädagogische Gruppenarbeit Mit Kindern im Frauenhaus”, *Frauenhilfe München Jahresbericht 2003* (Çevrimiçi): http://www.frauenhilfe-muenchen.de/pdf/2003_Heilpaedagogische_Gruppenarbeit_mit_Kindern_im_Frauenhaus.pdf.
- Karataş, S. (1996). Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet ve Kadın Sığınma Evleri., *Tükiye ve Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi*, Ankara.
- Kelebek, G. (2016). Aile İçi Şiddete Maruz Kalarak Boşanmış Kadınların Yaşam Deneyimleri. Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 171, Ankara.
- Özmete, E. (2010). Sosyal Hizmette Sürdürülebilir Kalkınma Anlayışı: Kavramsal Analiz. *Aile ve Toplum*. 11(6): 79-90.
- Öztürk, E. (2010). Türkiye’de Aile, Şiddet ve Kadın Sığınma Evleri. İstanbul: Birey Yayıncılık.
- Sallan Gül, S. (2013). Türkiye’de Kadın Sığınma Evleri. İstanbul: Bağlam Yayıncılık.
- Sarpkaya Akgül, O. (2012). Boşanmış Kadınların Yaşam Deneyimlerine Sosyolojik Bakış. *Sosyoloji Araştırmaları Dergisi*, 15(2):29-50.
- T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı (2015). Türkiye’de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması. Erişim tarihi: 28.07.2017 Erişim adresi: <http://www.hips.hacettepe.edu.tr/KKSA-TRAnaRaporKitap26Mart.pdf>.
- TBMM, CEDAW (2015). <https://www.tbmm.gov.tr/komisyon/kefe/docs/cedaw.pdf> Erişim tarihi: 24.07.2017
- Tokdemir, M., Deveci, E., ve Açık, Y. (2003). Elazığ Adli Tıp Şube Müdürlüğüne Eşi Tarafından Şiddete Maruz Kalma Nedenleriyle Başvuran Kadınların Değerlendirilmesi. *Fırat Tıp Dergisi*, 8 (1), 39-44.
- Worell, J. ve Remer, P. (2003). *Feminist Perspectives in Therapy: Empowering Diverse Women*. Wiley.

Akademia Sosyal Bilimler Dergisi, 2017 Cilt 1, Sayı 3, 79-87.
Academia Journal of Social Sciences, 2017 Vol. 1, Issue 3, 79-87.

Yerel Eşitlik Eylem Planı. Erişim adresi: <http://www.kadindostukentler.com/proje-yeep.php>
Erişim tarihi: 20.07.2017.